

10. APR. 2006

2006 755-044

Høring - Digitalradio i Norge

Vi viser til Kultur- og kirkedepartementets høring vedrørende digitalradio i Norge.

Radio Agder AS er en av svært mange lokalradioer som berøres av denne rapporten, og vi vil derfor komme med endel innspill om rapporten.

Radio Agders oppfatning av digitalradio og bruk av FM båndet.

Begrepet digitalradio definerer flere ulike distribusjonsformer for radiokringkasting.

Det finnes flere tekniske muligheter for å sende digitalradio.

DAB er en av ev svært mange tekniske systemer for å sende digitalradio, men vil være for dyr for de fleste lokale radiostasjoner.

Det er svært viktig å være klar over at fremtiden for digital kringkasting innebærer flere fallgruver. For det første finnes det nå flere løsninger som er både billigere og mer effektive enn DAB. Dessuten er det et kostnadsnivå som er inne i bildet. DAB krever totalt ny infrastruktur, noe som fordyrer overgangen til digital radio i stor grad for alle parter. For mange lokale radioer, vil digital radio bety løsninger som både er billigere og bedre. Siden kostnadene skal holdes nede, må eksisterende infrastruktur benyttes.

DAB vil være en av mange digitale radiosystem for fremtiden og det er helt på det rene at DAB ikke passer strukturen i lokalradiobransjen, slik den kanskje gjør for riksradioer.

Men selv for riksradioer, vil det være naturlig å tenke kostnadsnivå kontra nytten.

Hvis eksempelvis NRK skulle prøvd den dyreste teknologien som fantes til enhver tid, vil dette også gå utover programvirksomheten til NRK. Politisk er det viktig at NRK leverer et allmennkringkastingstilbud, men det må være på alle digitale plattformer om de heter DAB eller DVB-H. NRK skal være tilgjengelig for folket.

Å være tilgjengelig er stikkordet også for lokal radio. Men lokalradio har i større grad vært åpen for alternative løsninger som innebærer enklere drift og kostnadseffektive løsninger.

Derfor er det av betydning at man ikke låser seg til DAB som det eneste digitale radiosystem, men ser på alternativer som kan løse både dekning og kostnad for et digitalt bakkebasert radionettverk. Distribusjonen av radioformatet fortsetter å digitaliseres med andre teknologier og det finnes allerede en rekke tekniske løsninger slik som DRM, FM Extra og DVB-H. Dessuten utvikles det stadig nye systemer for distribusjon av lydradio. *Det alle nyere systemer har til felles, er at de støtter den såkalte Internett-protokollen. Dermed kan radioen forholde seg til en digital lydstrøm som da vil være uavhengig av valgt plattform.*

Radio Agder er av den oppfatning at man ikke kan låse seg til en teknologisk plattform. Derfor vil vi fortsatt satse på FM, inntil vi får en fullgod løsning som innebærer både bedre dekning og høyere kvalitet.

Vi vil ikke anbefale at FM båndet blir stengt. Årsaken er at det fortsatt finnes over 20 millioner FM mottakere i Norge og salget av FM-radioer ligger langt over salget av DAB radioer. Kostnadene med å bytte ut så mange radioer, har ingen laget noen nøyaktig oversikt over, da det også er en miljømessig kostnad som ikke er tatt med i beregningen.

Dessuten må FM beholdes på grunn av beredskap. Et digitalt nettverk, vil alltid være mer sårbart. Ikke bare fordi det er en datastrøm, men fordi det fortsatt vil finnes flere millioner FM

mottakere tilgjengelig. Slik som situasjonen er med mange digitale radiostandarder, vil nemlig FM fortsatt være en verdensstandard, uavhengig av hvilket land man befinner seg i.

Et annet moment som tilsier at man ikke bør fastsette stenging av FM med tvungen overgang til DAB, er at de digitale teknologiene til stadighet er i forandring. Mens FM fortsatt består som en overlegen teknologi, vil man få svært mange digitale radioteknologier. Dermed vil man i større grad ikke forholde seg til ett system, men svært mange systemer. Eksempelvis er det kjent i radiomarkedet at DAB nå står foran en oppgradering som betyr nye mottakere som ennå ikke finnes. Argumentet for å satse på dagens DAB system er at det finnes mottakere, men situasjonen kan fort bli annerledes når nyere digitale radiosystemer kommer. Disse vil igjen krever nye mottakere. Med all teknologi er det gjerne slik at det man kjøper for fremtiden dermed vil støtte både gammel og ny DAB standard, mens det man kjøper nå, har kun støtte for den DAB standarden som finnes nå. Med dette momentet i bakhånd, vil det være svært lite klokt å stenge FM før man vet hvordan den digitale radiohverdagen vil se ut.

Generelt om rapporten

Som medlem av Norsk Lokalradioforbund, deler vi ikke arbeidsgruppas oppfatning av at radiobransjen er samlet i sitt valg av teknologi for fremtidens digitalradio. Det er mange årsaker til akkurat dette, en av årsakene henger sammen med at utviklingen går såpass fort at man ikke kan låse seg til en standard.

Vi er uenige at DAB er den distribusjonsformen radiobransjen trenger. Det er flere årsaker til dette:

- DAB krever ny infrastruktur
- Rapporten forteller at et DAB nett på 95% koster 240 millioner fra 2011, mens tilsvarende FM nett med fullstendig dekning (99% dekning) utgjør 180 millioner kroner. Dermed er DAB faktisk dyrere enn FM.
- Dagens DAB system er låst til et teknologivalg som ble foretatt på tidlig 1990-tallet.
- Driftsutgiftene øker også, fordi DAB krever en tung infrastruktur.

Siden kostnadene for DAB er såpass høye, er det faktisk en risikoinvestering. Med det teknologiske løpet som finnes for andre digitale radiosystemer, som faktisk er billigere, vil DAB fort kunne bli et økonomisk feilsteg. Det er også viktig å huske på at radiostasjonene skal være på flere digitale plattformer i fremtiden, og da vil et digitalt og dyrt nettverk ikke passe inn i dette bildet.

Det er kjent at DAB har flere muligheter med nyere teknologiske løsninger (for eksempel DMB), men dette krever nye mottakere som ennå ikke finnes tilgjengelig for massemarkedet. Derfor er det igjen svært lite smart med en beslutning som innebærer at det selges et stort antall radioer som ikke kan oppgraderes i etterkant.

Det er utvilsomt positivt at man omtaler alternative teknologier, men her skal man være ytterst forsiktig. Spesielt hvis man går for en kombiløsning DAB/DRM. De første mottakere som støtter begge systemer, ventes på markedet først fra neste år. Allikevel vil de fleste radioer selges med DAB / FM! Årsaken er at de første kombimodellene vil være for dyre i starten. DRM-AM (For mellombølge) er foreslått for å dekke opp den siste prosenten som NRK ikke vil dekke med DAB, derfor vil det være svært uheldig hvis salget av DAB/FM radioer fortsetter å øke, så vil det bety at man ikke vil kunne få digital riksdekning med DRM!

Det påpekes i rapporten at DRM for FM kan være en løsning for lokale radiostasjoner. Vi kjenner ikke til hvordan denne teknologien skal virke ennå. Dessuten er ikke engang mottakere på tegnebrettet. Derimot har vi bedre kjennskap til FM extra, som er et mer aktuelt digitalt alternativ. Dette systemet er svært vagt forklart i rapporten og vi kan også forstå det slik at rapporten ikke inneholder korrekte opplysninger om dette systemet. Vi har også forstått det slik at FM extra kan bli DRM for FM. Bakgrunnen er at systemet utnytter FM frekvensen annerledes. FM extra har i tillegg tilgjengelige mottakere som koster like mye som en DAB radio.

Allikevel er det betenkelig at Norkring, NRK, P4 og Radio 2 Digital prøver å presse salg av DAB-radioer, som allikevel må byttes ut til fordel for DAB-DRM. Dette vil ikke tjene radiobransjen i positiv grad, fordi det vil forvirre lytteren.

Rapporten konkluderer med at DRM vil være en teknologi som kan brukes der DAB blir for dyrt å bygge ut. Fra rapporten kan vi forstå at dette dreier seg om 5% av befolkningen. For mange som kjører bil og ferdes i vårt land, betyr ikke at dette vil si dekning over hele landet. De 5% dekker altså kun der folk bor og ikke ferdes. Men det som igjen er et problem, er at NRK presser salget av mottakere som ennå ikke har støtte for dette systemet. Det man i praksis presser salget av, er et mottakere til et uferdig system med definerte svakheter og mangler.

Konkurransmessige forhold

Et av hovedargumentene for DAB, er at DAB vil kunne øke mangfoldet. DAB er i likhet med FM båndet avhengig av frekvensressurser for å kunne tilby økt mangfold. Siden frekvensressursene DAB benytter, må deles med dagens analog-TV og fremtidens digital TV, vil nok ikke frekvensressursene være nok til å lage et mangfold mange etterspør. Dessuten vil ikke DAB kunne dekke behovet for samtlige aktører. Den største fordelene med DAB, er at man kan samle flere radiokanaler på en frekvens med 24 timers sendetid, men behovet for en slik kapasitet vil være uaktuell for kommersielle lokalradioer og ikke minst organisasjonsradioer.

Derfor er det svært viktig at man har et alternativ til DAB som også dagens digitale radioapparat støtter. Nå det viser et at man selger digitale radioapparater som vil ekskludere fremtidige digitale radiosystemer. Dette vil igjen ekskludere mindre aktører og dermed kan dette skade konkurransen og mangfoldet på lokalt plan i svært alvorlig grad. Radio Agder ser ikke et behov for en DAB frekvens med plass til 5-7 radiokanaler og er derfor avhengig av et digitalt *alternativ*.

Det er flere årsaker til at vårt behov ikke vil dekkes med DAB. En av årsakene er at flere slike radiokanaler vil gi økte driftsutgifter i forhold til musikkrettigheter. Dessuten vil kostnaden til drift være høyere enn hva markedetsbehovet tilsier.

Når man satser på salg av mottakere som ekskluderer fremtidige formater, vil man få en uheldig situasjon overfor forbrukeren. Forbrukeren kan derfor bli forledet til å tro at DAB vil gi den kvalitet og dekning som man markedsfører. Realiteten vil være at den DAB radio forbrukeren kjøper, aldri noensinne vil kunne støtte alternative radioteknologier som gir både bedre dekning og bedre tilbud.

Når NRK i samarbeid med P4 presser salget av DAB radioer uten støtte for fremtidige digitale systemer, vil både NRK og P4 kunne hindre potensiell konkurranse som kan skade deres virksomhet i nevneverdig grad. Rent praktisk vil mottakere som nå selges uten støtte for de konkurrerende teknologiene, dermed kunne utelukke konkurrenter til NRK og P4.

At NRK har en konkurransefiendtlig holdning, fremkommer også i rapporten hvor NRK ikke ønsker at FM frekvensene blir tildelt andre aktører. Dette har ikke NRK lov til for sine lokalkanaler, fordi hensikten vil være å forhindre konkurranse.

Radio Agder kjenner til denne virksomheten meget godt, fordi vi har to FM frekvenser i Arendal som NRK aldri har tatt i bruk. Disse frekvensene var tiltenkt NRKs lokalkanaler NRK Mpetre og NRK Alltid Nyheter. NRK ønsker ikke at andre aktører skal benytte disse frekvensene, men vil altså ha dem selv. Når vi leser rapporten, er hensikten å forhindre at andre brukere skal overta frekvensene og dette betyr i praksis at NRK dermed vil forhindre konkurranse.

NRK har svært dårlig tid med å innføre DAB. Hva årsaken skyldes har vi ingen formening om. Men vi har helt klare formeninger om hvilke konsekvenser et slikt hastverk vil få.

Vi vil derfor nevne to punkter som helt klart vil være de mest alvorlige konsekvensene med NRKs hastverk:

- Dagens DAB mottakere har ikke støtte for fremtidige digitale radiosystemer. Dette vil i praksis bety at i områder hvor man skal benytte DRM-teknologien eller alternative digitale teknologier for å demme opp dårlig DAB dekning, vil man ikke med disse mottakere motta radio i fremtiden hvis FM blir stengt.
- Siden det finnes rimelige alternative digitale radioteknologier, vil konkurrenter av NRK og P4 benytte seg av disse. Problemet er bare at NRK og P4 presser salget av mottakere uten støtten for disse systemene. Dermed vil innføringen av DAB forkludre konkurranseforholdet i radiobransjen. Spesielt P4 har særlige økonomiske interesser med å presse salg av mottakere uten støtte for fremtidige digitale radiosystemer. Når en kanal som P4 vet at det digitale mangfoldet innebærer tapte inntekter, vil det være naturlig for P4 å forhindre alternativ konkurranse. Dermed presses salg av mottakere som ikke har støtte for fremtidige digitale radiosystemer.

Med disse grunnene, mener vi at innføringen av DAB helst bør stoppes, eller at det legges klare føringer for hvordan den digitale radiofremtid skal være.

Det hevdes at DAB er den mest økonomiske plattformen. Slik vi ser dette argumentet, er DAB økonomisk plattform for de aktørene som har investert mest penger i DAB. Vi lever i et moderne samfunn hvor det finnes flere systemer som er både billigere og bedre enn DAB.

Alternative teknologier for lokalradioer

Rapporten nevner flere aktuelle teknologier, men favoriserer i stor grad DAB. Dette henger sammen med at rapporten er forfattet av DAB aktørene selv. Det er naturlig at en slik rapport ikke nødvendigvis gir det korrekte bilde av alternative teknologier.

Radio Agder er av den oppfatning av at man må skille mellom realistiske teknologiske alternativer og de alternativer som ikke er realistiske. Her spiller det økonomiske aspektet stor rolle.

DRM er en alternativ teknologi som nevnes i større grad. Denne teknologien er tiltenkt for å demme opp dårlig dekning for DAB, samt kunne gi lokalradioer en kostnadseffektiv digital radiohverdag.

Virkeligheten må klargjøres: DRM fungerer nå i første omgang på det ”gamle” AM systemet som NRK benyttet før man gikk over til FM. Dette DRM systemet er klart og testet med gode resultater.

DRM er vedtatt utvidet til å dekke FM. Arbeidsnavnet er DRM+ og vil være tilsvarende det amerikanske HD Radio systemet. DRM+ er fortsatt på tegnebordet og de tekniske detaljene om dette er ikke klarlagt.

Fordelen med DRM for AM, er at man kan bruke eksisterende sendere og infrastruktur. DAB krever helt ny infrastruktur. Det negative med AM, er at AM-systemet krever enorme landområder for sine antenner. For mange lokalradioer vil det være krevende å båndlegge slike landområder og skape spesielt mange konflikter med gårdeiere. Sendere for AM krever også høyere strømforbruk. Dermed vil DRM/AM være totalt uaktuelt for de fleste lokalradioer i Norge av to årsaker: Båndlegger store arealer og krever høyere strømforbruk.

DAB er altså urealistisk fordi det krever helt ny infrastruktur. DRM blir for dyrt fordi det krever større driftskostnader. Realiteten blir da at gjenbruk av FM vil være det beste. DRM+ som er den planlagte teknologien for FM, er ennå ikke klar.

Derimot har vi oppdaget et system som heter FM extra som er klar med både sendersystem og mottakerenheter. FM extra som er laget for mindre radioer i USA, er nå testet og satt i drift av 1200 radiostasjoner i USA, Israel og Italia. Fordelen med systemet er at man kan bruke eksisterende infrastruktur og samtidig sende både analogt og digitalt på FM. En slik løsning koster knapt 70 000 for lokalradioene, og systemet kan tilby inntil 4 radiokanaler i god kvalitet. Hvis man har fire lokale radiokanaler som sender på dagens FM frekvens, vil altså systemet koste knapt 18 000 pr. radiostasjon.

Den store overraskelsen over FM extra, er at det er et komplett ferdig digitalradiosystem med mottakerapparater i tillegg. Mottakere koster fra 500 – 1 500 og er derfor billigere enn de fleste DAB radioene.

Vi kan derfor konkludere med en del forhold når det gjelder teknologier for lokalradio:

- DAB har høy investeringskostnad siden det krever ny infrastruktur, driftskostnadene er også høyere og er derfor uaktuelt for lokalradio
- DRM-AM krever store landarealer for sine antenner og krever også høyere driftskostnader relatert til strøm.
- DRM+ er ennå ikke ferdig utviklet og man vet lite til hvordan systemet vil se ut.
- FM extra krever ingen ny infrastruktur, er ferdig utviklet og har tilgjengelige mottakere. Systemet gjør at alle kan få råd til å sende digitalradio.

Radio Agder AS vil derfor fraråde DAB som alternativ for lokalradio, men vil anbefale at FM extra blir lansert som alternativ. Dette systemet kan også være et alternativ til de andre digitale teknologiene som konkurrerer

Konklusjon

Radio Agder AS vil oppsummere vår tilbakemelding i forholdet rundt innføringen av digital radio i Norge:

- Begrepet digitalradio betyr ikke kun DAB, men betyr samtlige fremtidige systemer man skal formidle sin radiokanal på.
- Det medfører ikke riktighet at radiobransjen er enige om innføringen av DAB. Denne enigheten finnes *kun* mellom DAB aktørene.
- NRK som allmennkringkaster kan ikke favorisere ett digitalt radiosystem. NRK må være tilgjengelig på alle systemer i fremtiden
- Vi fraråder tvungen innføring av DAB, spesielt siden flere digitale radiosystem finnes eller er på trappene. Dette innebærer igjen nye mottakere for å kunne motta digital radio for fremtiden.
- FM båndet kan ikke stenges før man har funnet en digital radiostandard vil gi like bra dekning og kvalitet.
- Innføringen av DAB vil være et hinder for konkurransen, fordi man selger mottakere uten støtte for fremtidige digitale radiosystemer. Dette vil effektivt forhindre innovasjon i både teknologisk utvikling og mangfold når det gjelder programinnhold.

Radio Agder AS vil derfor be Departementet om en uavhengig gjennomgang av situasjonen for digital radio i både Norge og resten av verden. Dette gjorde den Svenske regjeringen og resultatet ble at man valgte å stanse videre satsning på DAB i Sverige.

Inntil en uavhengig gjennomgang foreligger, vil vi fraråde innføringen av DAB i Norge.

Med vennlig hilsen

Tor Helge Løvås